

Розділ V. ПРОБЛЕМИ БОРотьБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК:321.4

К.О. Тимошенко

■ ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ ■ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ЗАСОБИ САМООБОРОНИ

Проаналізовано вітчизняне адміністративне законодавство у контексті визначення особливостей реалізації права громадян на вогнепальну зброю та спеціальні засоби самооборони. Запропоновано основні напрями вдосконалення інституту реалізації права громадян на вогнепальну зброю та спеціальні засоби самооборони.

Ключові слова: *право громадян, самооборона, спеціальні засоби, вогнепальна зброя.*

Проанализировано отечественное административное законодательство в контексте определения особенностей реализации права граждан на огнестрельное оружие и специальные средства самообороны. Предложены основные направления совершенствования института реализации права граждан на огнестрельное оружие и специальные средства самообороны.

Ключевые слова: *право граждан, самооборона, специальные средства, огнестрельное оружие.*

Analysis of domestic administrative law in the context of determining the characteristics of the right of citizens to firearms and special self-defense. The basic directions of perfection of the Institute of the right of citizens to firearms and special self-defense.

Key words: *right of citizens, self-defense, special tools, firearms*

Актуальність теми. Реалізація прав громадян, зокрема права на зброю – це проблема, яка існує в суспільстві з давніх часів як у світі взагалі, так і в нашій державі зокрема. Тому проблеми реалізації права, застосування його норм висувуються на перший план, привертають до себе увагу як юридичної науки, так і практики.

Метою даної статті є аналіз адміністративного законодавства у контексті визначення основних напрямів вдосконалення інституту реалізації права громадян на вогнепальну зброю та спеціальні засоби самооборони.

Виклад основного матеріалу. С. Гончарук, розглядаючи механізм адміністративно-правового регулювання, визначає його як систему адміністративно-правових засобів (елементів), за допомогою яких здійснюється правове регулювання (упорядкування) суспільних відносин у сфері державного управління. До структури механізму адміністративно-правового регулювання він відносить: адміністративно-правові норми; акти тлумачення та акти реалізації адміністративно-правових норм; адміністративно-правові відносини [1].

Акти реалізації суб'єктивних юридичних прав і обов'язків – це основний засіб, за допомогою якого суб'єктивні юридичні права й обов'язки втілюються в життя – відбуваються у поведінці конкретних суб'єктів.

Цінність нормативних актів полягає в розробленні радикальних заходів і засобів для ефективного виконання основних положень, норм і досягнення цілей. Від конструктивної реалізації норм залежить перспективний розвиток системи правового регулювання обігу вогнепальної зброї та спеціальних засобів самооборони в Україні. Успішна реалізація норм права гарантує виконання державних, галузевих, регіональних і локальних програм. При розробленні правових норм необхідно передбачати механізм їх реалізації, визначити конкретні заходи і засоби щодо забезпечення виконання змісту норм.

Право як найважливіший регулятор суспільних відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією права громадян на зброю, виконує своє соціальне призначення лише у тому разі, якщо воно належним чином реалізується, втілюється у поведінці суб'єктів правовідносин. Поведінка ж людей є складним утворенням. Оцінити її можна лише у взаємозв'язку людини з навколишнім світом, із державою та суспільством, в якому вона живе. Поведінка людини завжди пов'язана з її ціннісними уявленнями, визначається як правосвідомістю, так і правовими нормами, іншими соціальними нормами та інститутами. Отже, засобами забезпечення правового порядку щодо обігу вогнепальної зброї та спеціальних засобів самооборони у нашій державі є правосвідомість громадян і примус.

Ставлення держави до озброєння її громадян є показником того, наскільки ця держава діє в народних інтересах. Диктаторські режими завжди намагаються роззброїти законослухняних громадян.

Чому так важлива легалізація саме короткоствольної зброї - пістолетів та револьверів? Основна їхня перевага - можливість прихованого носіння, створення ситуації невизначеності для потенційного злочинця. Він не знає, озброєна його можлива жертва чи ні. Тому від прихованого носіння зброї будуть у вигаші не тільки її власники, але й суспільство в цілому.

Наступним важливим елементом механізму є правові відносини щодо реалізації права громадян на зброю, які виникають між об'єктом та суб'єктом.

Правові - це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами права.

Нормативно-правові акти, що забороняють носіння зброї, обеззброюють тільки тих, хто неохочий до скоєння злочинів і ніколи не зважитися на це. Вони не зменшують, а збільшують кількість убивств, оскільки безпечніше напасти на беззбройного, ніж на озброєного.

Правові відносини - спосіб "перекладення" загальних приписів юридичних норм у площину суб'єктивних юридичних прав і обов'язків.

Законодавством передбачені різні форми захисту прав, які можуть мати як юрисдикційний, так і неюрисдикційний характер.

1. Юрисдикційні, що включають судовий та несудовий захист.

Відповідно до законодавства України громадяни у разі порушення їх прав і свобод мають право на судовий захист.

Щодо несудового виду захисту, то йдеться про те, що чинним законодавством України передбачено кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну відповідальність за вчинення протиправних дій чи злочинів.

2. Неюрисдикційні.

До них належать заходи, які можуть застосовуватись самими громадянами - самозахист, необхідна оборона та крайня необхідність.

Корупція в Україні є однією з найважливіших проблем функціонування і розвитку нашої держави. Питання протидії корупції є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених.

Для здійснення заходів, пов'язаних із протидією корупції в органах державної влади та запобіганням її виникненню, необхідно чітко уявляти масштаби цього явища. За період незалежності України набутий досвід у сферах законодавчої діяльності переконливо доводить, що нормативно-правове регулювання у суспільстві, організація діяльності державного апарату, функціонування економіки, організація боротьби з корупцією в сучасних умовах має ґрунтуватись на наукових дослідженнях, узагальненні вітчизняного та зарубіжного досвіду

Надзвичайно актуальним і водночас складним для вирішення сьогодні в Україні є питання про вогнепальну зброю як засіб самозахисту громадян від злочинних посягань.

Особливою гостроти набуває питання прийняття єдиного, розгорнутого нормативного акта на рівні закону, який регулював би обіг зброї в Україні. Це обумовлено безліччю фактів: зміною соціальних і економічних відносин, розвитком злочинності та насамперед збільшенням кількості злочинів, які здійснюються із використанням вогнепальної зброї. На теперішній час у вільному обігу перебуває значна кількість незареєстрованих одиниць різних видів зброї. Певним чинником розвитку злочинності в Україні є і стан нормативної бази. Злочинні елементи використовують прогалини в законодавстві для одержання зброї.

Досвід розвитку відносин в нашій державі свідчить, що однією з основних причин є репресивний хаос в організаційно-правовому забезпеченні дозвільної системи в сфері послуг, пов'язаних із придбанням, зберіганням, обліком, перевезенням вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, вибухових матеріалів, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

За різними оцінками громадських об'єднань, аналітичних центрів, науково-дослідних установ, представників органів виконавчої влади тощо в Україні порядок видачі дозволів і погоджень регламентується численними нормативно-правовими актами.

Аналіз нормативно-правового масиву демонструє величезну кількість необґрунтованих, недоцільних, непрозорих процедур видачі документів дозвільного характеру. Така ситуація є сприятливим підґрунтям для поширення корупції в цій сфері та зловживання владою або службовим становищем окремих посадових осіб, уповноважених і неуповноважених державою на здійснення процедур дозвільного характеру.

Будь-яка тоталітарна держава вирізняється принциповою жорсткою позицією щодо збройного питання.

Як свідчить практика, наявність незареєстрованої зброї у "можновладці" справа буденна й для них безпечна.

Ефективність будь-якого закону, всієї правової системи багато в чому залежить від наявності двох складових: законодавства і практики його застосування. Обидві потребують державної (політичної) волі, оскільки відсутність необхідної практики застосування перетворить такий закон на декларацію, а практика його застосування надасть суб'єктивного характеру. Водночас відсутність необхідного законодавства ніколи не зробить практичну діяльність ефективною.

Указом Президента України від 11 вересня 2006 р. схвалено Концепцію подолання корупції в Україні "На шляху до доброчинності" [2], яка передбачає ряд заходів державного управління щодо подолання корупції. Термін "подолання" передбачає створення таких умов у суспільстві, які унеможливили б вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних із корупцією. Проте досвід протидії корупції загалом свідчить про те, що вона торкається навіть найчесніших урядовців.

Утвердження правопорядку в державі для боротьби з корупцією необхідно розглядати як надзвичайно актуальне загальнодержавне завдання великої політичної ваги, яке повинно реалізовуватись шляхом прийняття комплексних, дієвих і ефективних організаційно-правових заходів.

Останніми роками вагомим значенням для розроблення національного законодавства у сфері боротьби із корупцією набувають міжнародно-правові акти, учасницею яких стала Україна. Безперечно, намір входування України до Ради Європи стимулює розвиток національного законодавства у європейському напрямі, але одним із головних чинників, що стримують інтеграцію України до Європейського Співтовариства, є високий рівень організованої злочинності та корупції.

Стратегічними умовами запобігання передумовам корупційних зловживань у діяльності посадовців у сфері обігу вогнепальної зброї є:

- прийняття єдиного нормативно-правового документа, який би чітко регламентував порядок дозволу на придбання, зберігання, облік, перевезення, застосування та використання вогнепальної зброї, для забезпечення відкритості та прозорості діяльності цих осіб під час виконання покладених на них функцій;

- посилення організаційно-управлінської функції, яка має забезпечувати гуманістичне спрямування управлінської діяльності та сприяти утвердженню демократичного стилю керівника;

- поряд із техніко-криміналістичним критерієм застосувати критерій міри вражаючих властивостей зброї та її небезпечності для життя і здоров'я людини, що дозволило б об'єктивніше оцінити міру суспільної небезпечності того чи іншого виду зброї.

Необхідно зазначити, що вирішення проблеми систематизації прав і свобод людини та громадянина має пов'язуватись у першу чергу з проблемою їх забезпечення і захисту. У цілому ж регулювання правового положення особистості не може абстрагуватися від умов її життя. Для розвитку особистості необхідно забезпечити її реалізацію у політичній, економічній, соціальній і культурній сферах.

Від прав і свобод людини і громадянина очікують, що вони будуть створювати правові та фактичні умови життя особистості. Основними їх функціями є такі:

а) демократична: права громадян гарантують участь особистості в управлінні справами суспільства;

б) захисна, що служить охороні цінностей щодо розвитку особистості, втручання в особисте життя якої заборонено;

в) інтеграційна: через забезпечення правової охорони особистих цінностей права і свободи громадян створюють умови для інтеграції суспільства, взаєморозуміння всіх його членів; вона також є одним із факторів створення дієвої системи права на території держави;

г) соціальна: через права громадян визначаються права державних органів стосовно особистості;

д) аксіологічна: права і свободи громадян служать правовому проголошенню системи цінностей, важливих для особистості щодо її існування в суспільстві. З точки зору правового значення, ці функції є вищим критерієм оцінки діяльності держави.

Аналіз функцій прав та свобод людини і громадянина, а також обов'язків приводить до закономірного висновку, що оптимальними вони є тоді, коли забезпечують рівновагу інтересів особистості в суспільстві, вирішення можливих зіткнень таких інтересів. Зрозуміло, що рівновагу встановити раз і назавжди неможливо. Але необхідно враховувати: якщо права та свободи людини і громадянина, а також можливості їх забезпечення активно взаємодіють зі станом суспільного розвитку і не відрізняються від домінуючих в суспільстві уявлень у даній сфері, то виникають об'єктивні умови щодо реалізації інтересів особистості.

У переважній більшості держав обіг зброї регулюється законами, що забезпечують створення правових підстав та здійснення контролю над ними.

Закон спрямований на забезпечення захисту, життя і здоров'я громадян, охорону власності, громадського порядку, природи і природних ресурсів, охорону і відтворення мисливських тварин, розвиток мисливського і стрілецького спорту, а також зміцнення міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю та незаконним розповсюдженням зброї.

Також як одним з напрямків удосконалення є те, що заходи адміністративної відповідальності за порушення, пов'язані із незаконним обігом зброї та пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумо-

вими снарядами, повинні бути переглянуті, враховуючи сучасні тенденції в адміністративному законодавстві.

Висновки. Заходи адміністративної відповідальності у сфері обігу зброї є найбільш дієвими у системі адміністративного примусу. Проаналізувавши чинне законодавство, можна дійти висновку, що у своїй діяльності уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ застосовують заходи як адміністративної, так і дисциплінарної відповідальності, що залежить від суб'єкта правопорушення.

Перешкодами на шляху встановлення ефективного вдосконалення адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією права громадян на зброю, є відсутність нормативно-правової бази, яка регламентує порядок і механізм його використання, адміністративних правовідносин, що виникають у сфері обігу вогнепальної зброї, а також необхідно підвищувати ефективність діяльності органів дозвільної системи, інших правоохоронних органів, наділених державно-владними повноваженнями щодо прийняття відповідних рішень, здійснення контролю, проведення відповідних профілактичних заходів.

Використана література:

1. Административное право Украины: - учебник для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец. / [Ю.П. Битяк, В.В. Богущкий, В.Н. Гарашук и др.]; под ред. проф. Ю.П. Битяка. [2-е изд., перераб. и доп.]. - Харьков: Право, 2003. - 576 с.

2. Указ Президента України від 11 вересня 2006 р. "Про схвалення Концепції подолання корупції в Україні "На шляху до доброчинності".

УДК 343.983: 623.443

Р.В. Мельник

ПОПЕРЕДНІ СУДОВО-БАЛІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ОБ'ЄКТІВ ПЕРЕРОБЛЕНИХ У ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ

Розглянуто та описано ознаки, що відображаються у слідах на стріляних гільзах та снарядах переробленої зброї, механізм утворення слідів при заряджанні зброї, слідів зброї при пострілі, слідів при екстрагуванні гільзи, засоби їх фіксації та дослідження.

Ключові слова: *перероблена вогнепальна зброя, перероблені старткові та газові пістолети та револьвери, ствол, частини та механізми.*

Рассмотрены и описаны признаки, которые отражаются в следах на стреляных гильзах и снарядах переделанного оружия, механизм образо-